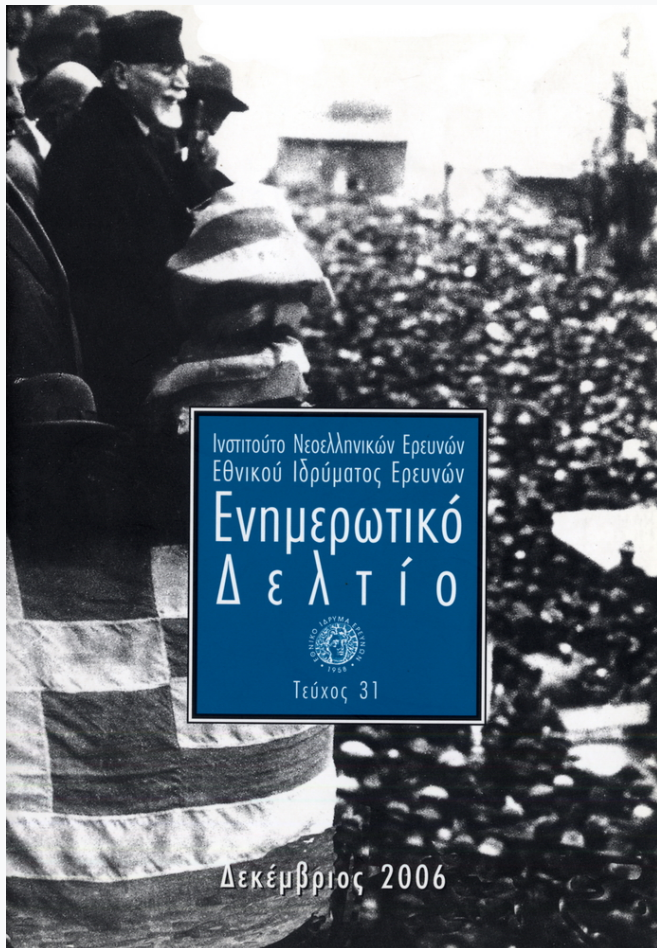

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 31 (2006)

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΙΝΕ

doi: [10.12681/news.41](https://doi.org/10.12681/news.41)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΙΝΕ. (2008). *Ενημερωτικό Δελτίο*, 31, 25–35. <https://doi.org/10.12681/news.41>

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΙΝΕ/ΕΙΕ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Η μελέτη της ιστορίας του νέου ελλητισμού, με κύρια αντικείμενα την κοινωνική, οικονομική και πολιτική συγκρότηση, τη διαμόρφωση θεσμών και ιδεολογιών καθώς και την πολιτισμική ιστορία από τον 15ο αιώνα ως τις μέρες μας αποτελεί το ερευνητικό πεδίο του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών (ΙΝΕ). Η εδραίωση της ιστορικής παιδείας στη χώρα μας με τη δημιουργική ερευνητική προσπάθεια και η σοβαρή παρέμβαση στον διεθνή επιστημονικό διάλογο, με στόχο την αναγνώριση και καθιέρωση του αντικειμένου των νεοελληνικών σπουδών, αποτελούν τα συστατικά στοιχεία της επιστημονικής στρατηγικής του Ινστιτούτου.

Για να διερευνηθεί το ευρύ πεδίο στο οποίο κινείται ερευνητικά το ΙΝΕ έχει οργανώσει επί μέρους ερευνητικά προγράμματα και έργα που στόχο έχουν να μελετήσουν από ποικίλες θεωρητικές και ιστοριογραφικές οπτικές τα αντικείμενά του. Η δημιουργία τεκμηριωτικής και τεχνικής υποδομής με παράλληλη αξιοποίηση των συστημάτων πληροφορικής, οι συνθετικές και συγκριτικές παρουσιάσεις ιστορικών δεδομένων, η συνεργασία και οι ανταλλαγές με ερευνητικά Ινστιτούτα και Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού αποτελούν βασικές κατευθύνσεις των προγραμμάτων και των έργων που διεκπεραιώνει.

Πέρα από το καθαυτό ερευνητικό και εκδοτικό του έργο, το ΙΝΕ έχει ιδιαίτερη παρουσία στην οργάνωση επιστημονικών εκδηλώσεων με διεθνείς, συνήθως, συμμετοχές (Συνέδρια, Συμπόσια) όσο και στην οργάνωση σεμιναρίων και προγραμμάτων κατάρτισης για νέους επιστήμονες. Η προώθηση της πραγματοποίησης των δύο πρωτοβουλιών στις οποίες το ΙΝΕ συμπράττει με τα άλλα δύο ανθρωπιστικά Ινστιτούτα του ΕΙΕ, δηλαδή η δημιουργία "Διεθνούς Κέντρου Ελληνικών Σπουδών" και η ανάπτυξη των "Ελληνικών Ερευνών χωρίς Σύνορα" είναι ενταγμένη στις κύριες δραστηριότητες του Ινστιτούτου.

Α΄ ΤΟΜΕΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης,
Διευθυντής ερευνών
ΑΝΑΠΛ. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Γιώργος Τόλιας,
Διευθυντής ερευνών

Εξετάζονται οι ποικίλες μορφές του πολιτισμού, οι μεταβολές της παιδείας, η εξέλιξη των επιστημών, η ιστορία των ιδεών μέσα από τα σχήματα της γραμματολογίας, της ιστορίας της ιστοριογραφίας, της γεωγραφικής παιδείας και της ιστορίας της χαρτογραφίας και της ιστορίας της θρησκευτικής ζωγραφικής. Αυτές είναι οι συνιστώσες του τομέα του οποίου τα περισσότερα αντικείμενα ερευνώνται από την ίδρυση του Ινστιτούτου.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

1. ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ, 15ος-20ός αι.

Πασχάλης Κιτρομηλίδης, Διευθυντής ΙΝΕ/ΕΙΕ,
Ουρανία Πολυκανδριώτη, Εντεταλμένη ερευνήτρια,
Αλεξάνδρα Σφοίνη, Εντεταλμένη ερευνήτρια,
Άννα Ταμπάκη, Φιλοξενούμενη ερευνήτρια

Η ερευνητική αυτή δραστηριότητα του ΙΝΕ εστιάζεται στη μελέτη της ανέλιξης των ειδών της νεοελληνικής γραμματείας από τον 15ο ως τον πρώιμο εικοστό αιώνα. Αντικείμενα ειδικότερων ερευνών περιλαμβάνουν τη μελέτη των μεταφράσεων, της διάμρφωσης νέων εννοιολογικών εργαλείων και ορολογίων, και τον εντοπισμό της εμφάνισης των ειδών προσωπικού λόγου στη νεοελληνική γραμματεία, ενώ η συλλογική δράση της ομάδας επικεντρώνεται στη συγκρότηση επισκόπησης της νεοελληνικής γραμματολογίας με την αντίστοιχη βιβλιογραφική πλαισίωση ως μέρος της υπό εκπόνηση ψηφιακής βιβλιοθήκης του ΙΝΕ.

2. ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ, 15ος-20ός αι.

Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, Διευθυντής ερευνών,
Γιάννης Κουμπουρλής, Δόκιμος ερευνητής

Εξετάζονται: η γένεση της ιστορικής συνείδησης του λόγιου, κυρίως, ελληνισμού στα χρόνια του Διαφωτισμού και η πορεία της παραδοσιακής χρονογραφίας· η συγκρότηση της εθνικής αντίληψης για την ιστορία και η πορεία προς την ενιαία και συ-

νεκή ιστορία του ελληνικού έθνους· η ελληνική μαρξιστική ιστοριογραφία και η σταδιακή ωρίμανση της ακαδημαϊκής ιστοριογραφίας.

3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, 15ος-20ός αι.

Ευθύμιος Νικολαΐδης, Διευθυντής ερευνών,
Γιώργος Βλαχάκης, Φιλοξενούμενος ερευνητής

Το πρόγραμμα μελετά την ιστορία των επιστημών και της τεχνολογίας κατά τη νεοελληνική περίοδο σε όλες τους τις εκφάνσεις: παράδοση, πρόσληψη, ανάπτυξη, διάδοση, διδασκαλία. Η συγκριτική προσέγγιση και η μελέτη των μηχανισμών εκσυγχρονισμού αποτελούν κύριους σκοπούς. Βασικός συνεργάτης είναι το Εργαστήριο Διδακτικής και Επιστημολογίας των Φυσικών Επιστημών, ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ. Το πρόγραμμα συμπεριλαμβάνει το *Ελληνικό Αρχείο Επιστημονικών Οργάνων*.

4. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

Γιώργος Τόλις, Διευθυντής ερευνών,
Δημήτρης Λούπης, Φιλοξενούμενος ερευνητής

Αντικείμενο της έρευνας είναι η ιστορική μελέτη των προσλήψεων και των αναπαραστάσεων του χώρου, αφηγηματικών ή εικονικών, και της επίδρασής τους στην ιστορία του πολιτισμού. Η έρευνα εστιάζεται στη μελέτη της ιστορικότητας των εννοιών του χώρου και στην ανάλυση των αφηγήσεων και των εικόνων του στις λόγιες και τις δημόδιες εκφορές τους.

5. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ, 15ος-18ος αι.

Ευγενία Δρακοπούλου, Κύρια ερευνήτρια

Στόχος είναι η ανασύνθεση του καλλιτεχνικού περιβάλλοντος του ελληνισμού μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης έως την δημιουργία του ελληνικού κράτους. Κύρια ερευνητικά πεδία είναι η δράση των επωνύμων ζωγράφων, η καταγραφή των έργων τους (φορητές εικόνες, τοιχογραφίες) και η μελέτη των γραπτών τεκμηρίων (αρχαία, επιγραφές μνημείων, υπογραφές ζωγράφων), στοιχείων που καθορίζουν τον χαρακτήρα, τον προσανατολισμό και την εξέλιξη της θρησκευτικής τέχνης από τον 15ο έως το τέλος του 18ου αιώνα.

Β΄ ΤΟΜΕΑΣ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου,
Διευθύντρια ερευνών
ΑΝΑΠΛ. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Ευτυχία Λιάτα,
Διευθύντρια ερευνών.

Κύριος στόχος αυτού του τομέα είναι η μελέτη συγκεκριμένων όψεων της ελληνικής κοινωνίας από την περίοδο των ξένων κυριαρχιών στον ελληνικό χώρο έως τη δημιουργία και τη διαμόρφωση του ελληνικού κράτους.

Οι ερευνητικές δράσεις των συνεργατών του τομέα αυτού επικεντρώνονται στην αποτύπωση του οικιστικού πλέγματος και την ανάπτυξη των πόλεων, την παρακολούθηση της δημογραφικής εξέλιξης, τις φορολογικές συμπεριφορές και τις οικονομικές δραστηριότητες (εμπόριο, ναυτιλία) πληθυσμών του ελλαδικού και του μικρασιατικού χώρου. Η ιστορία των εμπορικών, προβιομηχανικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων, καθώς και ο ελληνισμός της διασποράς κυρίως μέσα από την παρακολούθηση των οικονομικών δικτύων συμπεριλαμβάνεται στα ερευνητικά πεδία αυτής της θεματικής. Η μελέτη της μαρτυρίας των περιηγητών, τέλος, έρχεται να συμβάλει συμπληρωματικά στην ευκρινέστερη εικονογράφηση των παραπάνω ζητημάτων.

Η Οικονομική και κοινωνική ιστορία, 15ος-20ός αιώνας συμπεριλαμβάνει επί μέρους ερευνητικά προγράμματα και έργα, που καταλήγουν είτε σε προσωπικές μελέτες (μονογραφίες, άρθρα) είτε συγκαταλέγονται, ως συμβολή, στους γενικότερους ερευνητικούς άξονες του τομέα αυτού. Τέλος, σταθερή επιδίωξη αποτελεί η συνεργασία με άλλους ερευνητικούς και πανεπιστημιακούς φορείς στην ενημέρωση και προβολή του επιστημονικού έργου της ομάδας του τομέα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

Ι. ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ (17ος-20ός αι.)

Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, Διευθύντρια ερευνών,

Ευτυχία Λιάτα, Διευθύντρια ερευνών,

Ευρυδίκη Σιφναίου, Εντεταλμένη ερευνήτρια,

Χριστίνα Αγριαντώνη, Φιλοξενούμενη ερευνήτρια

Η Ιστορία των Επιχειρήσεων μελετά τις επιχειρηματικές δραστηριότητες στον ελληνικό χώρο και στη διασπορά δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στην εμπορική βιοτεχνική-βιο-

μηχανική δραστηριότητα, στις ευρύτερες συνθήκες ανάπτυξης επιχειρήσεων ή κλάδων της ελληνικής βιομηχανίας και στη μελέτη του τεχνολογικού εξοπλισμού της. Στα ενδιαφέροντα του προγράμματος περιλαμβάνονται οι εμπορικές επιδόσεις πόλεων του ελληνικού χώρου και της διασποράς, η τυπολογία του έλληνα επιχειρηματία, η ιστορική διάσταση της επιχειρηματικότητας, οι μορφές οργάνωσης των ελληνικών επιχειρήσεων και η ιστοριογραφία του ελληνικού εμπορίου και της βιομηχανίας.

Η Βιομηχανική Αρχαιολογία συνδυάζει έρευνες αλλά και σωστικές ενέργειες για τη διάσωση και καταγραφή βιομηχανικών αρχαίων και επιχειρήσεων στην ιστορική τους διάσταση. Συγκροτεί προγράμματα για την ίδρυση βιομηχανικών μουσείων, προτείνει λύσεις επανάχρησης σε συνεργασία με άλλους εθνικούς και διεθνείς φορείς και συμμετέχει στην πραγματοποίηση σχεδίων ανάδειξης και αξιοποίησης της βιομηχανικής κληρονομιάς.

2. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ, 15ος-20ός αι.

Λεωνίδας Καλλιβρετάκης, Διευθυντής ερευνών,

Δημήτρης Δημητρόπουλος, Εντεταλμένος ερευνητής,

Γιάννης Σαΐτας, Αποσπασμένος ερευνητής,

Σάββας Τσιλένης Αποσπασμένος ερευνητής,

Ευδοκία Ολυμπίτου, Φιλοξενούμενη ερευνητρια

Συστηματική συγκέντρωση τεκμηριωτικού υλικού σχετικού με τη γεωγραφία, την οικιστική, τη δημογραφία, τη διοικητική ιστορία, τις οικονομικές δραστηριότητες και τις εθνοπολιτισμικές ομάδες του ελλαδικού χώρου. Το ποικιλόμορφο και ανομοιογενές αυτό υλικό ελέγχεται και ομογενοποιείται, ώστε να καταστεί επιστημονικά αξιοποιήσιμο και τροφοδοτεί τις ηλεκτρονικές Βάσεις Δεδομένων του προγράμματος, ώστε να είναι διαχειρίσιμο. Τελικός στόχος είναι η συνθετική μελέτη της ιστορικής εξέλιξης των επί μέρους περιοχών και η διαμόρφωση μιας ηλεκτρονικής εφαρμογής, στην οποία θα παρατίθενται τα πλήρη στοιχεία κάθε υπό μελέτη μεμονωμένου οικισμού.

3. ΟΘΩΜΑΝΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ, 15ος-19ος αι.

Ευαγγελία Μπαλά, Διευθύντρια ερευνών

Το πρόγραμμα οθωμανικών σπουδών εστιάζει το ενδιαφέρον του σε δυο άξονες:
Α. Στη μελέτη περιοχών του ελλαδικού χώρου από οθωμανικές πηγές. Στόχος του είναι

η μελέτη του οικιστικού πλέγματος, του πληθυσμιακού δυναμικού και των οικονομικών δραστηριοτήτων περιοχών όπως στην συγκεκριμένη φάση η Κρήτη, η Πελοπόννησος, τα νησιά του Αιγαίου. Βασικό μέλημα του προγράμματος παραμένει η έκδοση και ο σχολιασμός οθωμανικών πηγών για τη δημιουργία ενός corpus.

Β. Στη μελέτη του καππαδοκικού χώρου. Επικεντρώνει το ενδιαφέρον του σε εκφάνσεις του πολιτισμού των Ρωμιών κατοίκων του από τον 15ο αιώνα ως την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Το πρόγραμμα οθωμανικών σπουδών μετέχει σε έρευνες οικονομικής ιστορίας, όπως στη διοργάνωση συνεδρίων για την ιστορία του κρασιού στους οθωμανικούς χρόνους και συνεργάζεται στην έκδοση τόμων για την ιστορία του λαδιού και του σαπουνιού. Μετέχει ενεργά στην έρευνα της ιστοριογραφίας, διοργανώνοντας ημερίδες στην Τουρκία για την ιστοριογραφία του μικρασιατικού ζητήματος.

Συνεργάζεται με καθηγητές του πανεπιστημίου του Μαρμαρά (Ισταμπούλ) για την εκπόνηση μελετών και με τα πανεπιστήμια Hacettepe και Bilkent (Αγκυρα) για την εκπαίδευση μεταπτυχιακών φοιτητών τους. Φιλοξενεί και συνεργάζεται με Τούρκους καθηγητές που επισκέπτονται την Ελλάδα και το ΕΙΕ για θέματα της έρευνάς τους. Το 2005-2006 φιλοξένησε τη μεταπτυχιακή φοιτήτρια Filiz Yasar (το θέμα της διατριβής της αφορά τους Χιώτες εμπόρους στον 18ο αιώνα) και το δεύτερο εξάμηνο του 2006 τον καθηγητή Mehmet Ozden (Διαφωτισμός στα οθωμανικά Βαλκάνια).

4. ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, 15ος-19ος αι.

Ιόλη Βιγγοπούλου, Εντεταλμένη ερευνήτρια

Στόχος του έργου είναι να ολοκληρώσει αποδελτιώσεις από αυτοψίες περιηγητικών έργων και την εισαγωγή των δελτίων στις Τράπεζες Δεδομένων *Περιηγητικά κείμενα για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και την Ανατολική Μεσόγειο, 15ος-19ος αιώνας*. Τα δελτία που συμπληρώνονται περιέχουν 1) βιβλιογραφικού περιεχομένου πληροφορίες, 2) στοιχεία που αφορούν τον ταξιδιώτη και το ταξίδι του και 3) ανεξάρτητο δελτίο για το κάθε εικονογραφικό θέμα (σε έντυπη ή λυτή μορφή). Παράλληλα η πιλοτική εφαρμογή πληροφοριακού συστήματος περιηγητικής γραμματείας επικαιροποιείται ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας.

5. ΕΛΛΗΝΟ-ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, 17ος-19ος αι.

Φλορίν Μαρινέσκου, Ειδικός Λειτουργικός επιστήμων

Το έργο στοχεύει στην καταγραφή, ανάλυση καί μελέτη των εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ της Κεντρικής και της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης, κυρίως κατά τους 17ο-19ο αι., με κύριους πρωταγωνιστές τους Έλληνες της Διασποράς.

Γ΄ ΤΟΜΕΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

Ι. ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ,
15ος-19ος αι.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Δημήτρης Αποστολόπουλος, Διευθυντής ερευνών.

ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ: Παναγιώτης Μιχαηλάρης, Διευθυντής ερευνών,

Μάχη Παϊζη-Αποστολοπούλου, Κύρια ερευνήτρια

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Γιούλη Ευαγγέλου,

Γιώργος Κουτσακιώτης (1.2.2004)

Πρωταρχικός στόχος του προγράμματος είναι να μελετήσει την ιστορία του μεγάλου εκείνου τμήματος της ελληνικής κοινωνίας που από τον 15ο αιώνα, μετά την πώση του βυζαντινού κράτους, συνέχισε τη ζωή του στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Ερευνητικοί άξονες του προγράμματος: οι θεσμοί με τους οποίους οργανώθηκε και η ιδεολογία –οι ιδεολογίες– με τις οποίες λειτούργησε η νεοελληνική κοινωνία.

Από το ευρύ αυτό ερευνητικό πεδίο επελέγησαν για να εξετασθούν συστηματικά δύο θέματα:

α) ο θεσμός του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, που η ανασύστασή του στο πλαίσιο του κράτους των Οθωμανών έγινε λίγους μόνο μήνες μετά την Άλωση και

β) η στρωμάτωση και η ιδεολογία της νεοελληνικής κοινωνίας τον 17ο και 18ο αιώνα.

Δύο θέματα που το ένα δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσουμε την πορεία ενός σημαντικού θεσμού στην προοπτική ολόκληρης της περιόδου που μελετούμε και το άλλο μας επιτρέπει να έχουμε μια στρωματογραφική τομή στα μέσα περίπου της ίδιας περιόδου.

Έχουν οργανωθεί πενήντα περίπου ερευνητικές αποστολές σε Βιβλιοθήκες και Αρχεία της Ελλάδας και της αλλοδαπής για τη συλλογή, φωτογράφιση και μελέτη ιστορικού υλικού.

Δεκαπέντε μονογραφίες, εκατό περίπου άρθρα δημοσιευμένα σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους, όπως και δεκάδες ανακοινώσεις σε διεθνή και τοπικά επιστημονικά συνέδρια είναι ο ώς σήμερα ποσοτικός απολογισμός του προγράμματος.

Για την ποιοτική αποτίμησή του, ας σημειωθούν τα τέσσερα βραβεία με τα οποία έχουν τιμηθεί συνεργάτες του προγράμματος για μελέτες που προέκυψαν και δημοσιεύτηκαν στο πλαίσió του· και ακόμα το βραβείο που το ανώτατο πνευματικό ίδρυμα της χώρας, η Ακαδημία Αθηνών, απένειμε το 1989 ήδη στον διευθυντή του προγράμματος "για το σύνολο του μέχρι [τότε] ερευνητικού και επιστημονικού του έργου και την ουσιαστική συμβολή του στη διερεύνηση αγνώστων πτυχών της ελληνικής Ιστορίας".

Το 2000 δημοσιεύτηκε ένας πρώτος απολογισμός του προγράμματος, όπου καταχωρίζονται και οι "μνείες και κρίσεις" για τα δημοσιεύματά του· ο απολογισμός αυτός συμπληρωμένος υπάρχει στο διαδίκτυο στη διεύθυνση:
www.eie.gr/institutes/kne/apologismos/apologismos.htm

Δ' ΤΟΜΕΑΣ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Λεωνίδα Καλλιβρετάκης, Διευθυντής ερευνών

Ο Τομέας έχει ως αντικείμενο την τεκμηρίωση και τη μελέτη ζητημάτων πολιτικής και κοινωνικής ιστορίας του Νέου Ελληνισμού, με έμφαση στη νεότερη και σύγχρονη περίοδο. Στην παρούσα φάση περιλαμβάνει τα αμέσως παρακάτω αναφερόμενα προγράμματα, έργα και τεκμηριωτικές δράσεις.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

Ι. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ 20ού αι.

Λεωνίδα Καλλιβρετάκης, Διευθυντής ερευνών,

Κατερίνα Δέδε, Εξωτερική συνεργάτις

Ερευνητικό Πρόγραμμα που αποτελεί τον κορμό του Τομέα Πολιτικής και Κοινωνικής Ιστορίας, και έχει ως αντικείμενο τη συστηματική συγκέντρωση τεκμηριωτικού υλικού σχετικού με την πολιτική και κοινωνική ιστορία του 20ού αιώνα, με βασικούς στόχους αφενός τη συγκρότηση βάσεων δεδομένων για τα παραπάνω αντικείμενα και αφετέρου την ιστορική μελέτη περιόδων, γεγονότων και επί μέρους φαινομένων και προβλημάτων.

Το Πρόγραμμα αυτό δημιουργήθηκε ως το αποτέλεσμα του συσσωρευμένου ενδιαφέροντος ενός ολοένα αυξανόμενου αριθμού συναδέλφων ερευνητών για την ιστορία του 20ού αιώνα, που οδήγησε βαθμιαία στη δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας επιστημο-

νικής παραγωγής σε αυτά τα πεδία. Αντικατοπτρίζει την απόφασή μας να εργαστούμε προς την κατεύθυνση της ιστορικοποίησης του πρόσφατου Ελληνικού παρελθόντος και της δημιουργίας της απαραίτητης υποδομής για την επιστημονική του προσέγγιση.

Ως αποτέλεσμα του αυξανόμενου ενδιαφέροντος για τον 20ό αιώνα, πολλαπλασιάζονται διεθνώς τα ινστιτούτα και τα κέντρα έρευνας και τεκμηρίωσης της πρόσφατης ιστορίας. Δοθέντος ότι η πρόσφατη ελληνική ιστορία έχει μια πολύ αδύναμη παρουσία σε αυτό το νέο περιβάλλον και οι ιστορικοί του νέου ελληνισμού μια πολύ περιορισμένη

συμμετοχή στη σχετική ευρωπαϊκή και παγκόσμια συζήτηση, μία από τις κυριότερες φιλοδοξίες μας είναι να αναληφθούν κάποιες πρωτοβουλίες, προκειμένου να καλυφθεί, ως ένα βαθμό, αυτό το κενό.

Στο Πρόγραμμα αυτό εντάσσονται και τα εξής επί μέρους έργα και τεκμηριωτικές δράσεις: (α) το ερευνητικό έργο "Τεκμηριώνοντας τα γεγονότα του Νοεμβρίου 1973" (Λεωνίδας Καλλιβρετάκης) και (β) η συγκρότηση αρχείου ελληνικής (και ελληνικού ενδιαφέροντος) πολιτικής γελοιογραφίας (Κατερίνα Δέδε).

2. ΑΡΧΕΙΟ ΑΛΕΞ. ΣΤ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ

Κατερίνα Γαρδίκια, Φιλοξενούμενη ερευνήτρια

Αντικείμενο αυτού του ερευνητικού έργου είναι η συστηματική κατάταξη και σύνταξη καταλόγου του Αρχείου του Στεφάνου Καραθεοδωρή, που απόκειται στο Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών.

3. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Λεωνίδας Καλλιβρετάκης, Διευθυντής ερευνών,

Λουκία Δρούλια, Ομότιμη Διευθύντρια ερευνών,

Κατερίνα Δέδε, Εξωτερική συνεργάτις

Αντικείμενο αυτού του ερευνητικού έργου, που φιλοξενείται στο Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών από το έτος 1988, είναι η συστηματική καταγραφή και μελέτη των εφημερίδων και λοιπών περιοδικών εντύπων που εκδόθηκαν από Έλληνες ή αλλοδαπούς με ελληνική θεματολογία, είτε επί ελληνικού εδάφους, είτε διεθνώς (κυρίως από τον Ελληνισμό της διασποράς).

Ανάμεσα στις πρόσφατες δραστηριότητες του έργου, περιλαμβάνεται η έκδοση

(α) των πρακτικών του Διεθνούς Συνεδρίου (23-25 Μαΐου 2002) με τον τίτλο "Ο Ελληνικός Τύπος 1784 ως σήμερα. Ιστορικές και θεωρητικές προσεγγίσεις", με επιμέλεια της επιστημονικής υπεύθυνης του προγράμματος Λουκίας Δρούλια και

(β) της μονογραφίας της Μάγδας Μ. Κιτρομηλίδου, *Η εφημερίδα ΠΑΦΟΣ της Κύπρου, 1921-1950* (με εισαγωγή του καθηγητή του Πανεπιστημίου Κύπρου, Πέτρου Παπαπολυβίου), στη σειρά "Βιβλιοθήκη Εγκυκλοπαίδειας του Ελληνικού Τύπου".

Το σημαντικότερο όμως προϊόν είναι η προγραμματισμένη έκδοση, εντός του 2007, του τετράτομου έργου της Εγκυκλοπαίδειας του Ελληνικού Τύπου που καλύπτει τη χρονική περίοδο 1784-1974, με την επιμέλεια της Λουκίας Δρούλια και της Γιούλας Κουτσοπανάγου. Στα περίπου 2.500 λήμματα που περιέχει, περιλαμβάνεται το προφίλ των σημαντικότερων εφημερίδων και περιοδικών που εκδόθηκαν τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό (ελληνόφωνος τύπος), καθώς και μια επιλεκτική παρουσίαση προσώπων που διαδραμάτισαν αξιοσημείωτο ρόλο στην έκδοση αυτών των εντύπων (εκδότες, διευθυντές, δημοσιογράφοι, γελοιογράφοι).

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΗΣ Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς Φιλοξενούμενο πρόγραμμα

Σπύρος Ασδραχάς, Ομότιμος Διευθυντής ερευνών,

Γιάννης Γιαννουλόπουλος, Ομότιμος καθηγητής Παν/μίου,

Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, Διευθυντής ερευνών

Το Ι.Α.Ε.Ν. είναι ερευνητικό και εκδοτικό πρόγραμμα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς που ξεκίνησε το 1983 και φιλοξενείται στο Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών [από το έτος 1994]. Αντικείμενό του είναι η μελέτη και η ανάδειξη της ιστορικής διάστασης της νεότητας και της παιδικής ηλικίας, μέσα από τη διερεύνηση των δημογραφικών, πολιτισμικών, κοινωνικών και ψυχολογικών τους παραμέτρων, στοχεύοντας αφενός στην αναγωγή τους σε ιστορικές κατηγορίες και αφετέρου στον προσδιορισμό της σημερινής ταυτότητας της Ελληνικής νεολαίας.

Στο πλαίσιο αυτό, έχουν ανατεθεί 101 έρευνες, έχουν εκδοθεί 48 βιβλία και κυκλοφόρησε CD-Rom με την παρουσίαση του ΙΑΕΝ και ψηφιοποιημένα τα πρώτα 34 βιβλία του, το περιεχόμενο του οποίου είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο: www.iaen.gr

ΤΕΚΜΗΡΙΩΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ Ι.Ν.Ε.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, Διευθυντής ΙΝΕ/ΕΙΕ

A. ΠΗΓΕΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ & ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, Διευθυντής ΙΝΕ/ΕΙΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ 2006-2009

1. ΑΡΧΕΙΟ ΑΛΗ ΠΑΣΑ* (Βασίλης Παναγιωτόπουλος, Παναγιώτης Μιχαηλάρης, Δημήτρης Δημητρόπουλος)

2. ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ (Φλορίν Μαρινέσκου)

3. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑΣ* (Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης)
4. ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ – Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ* (Άννα Ταμπάκη, Γιώργος Κεχαγιόγλου)
5. ΠΡΑΞΕΙΣ & ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ* (Δημήτρης Αποστολόπουλος)
6. ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ* (Χριστίνα Αγριαντώνη)
7. ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ* (Ευγενία Δρακοπούλου)
8. Η ΡΩΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΣΑΛΙΚΙΑ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΥ, 1759-1831. ΕΓΓΡΑΦΑ ΡΩΣΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ (Γκριγκόρι Αρς)
9. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ (Λουκία Δρούλια, Γιούλα Κουτσοπανάγου)

B. ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ & ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευθύμιος Νικολαΐδης, Διευθυντής ερευνών

ΑΝΑΠΛ. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευγενία Δρακοπούλου, Κύρια ερευνήτρια

1. ΑΡΧΕΙΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΙΚΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΣ** (Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης)
2. ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΣΜΟΥ** (Ιόλη Βιγγοπούλου)
3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, 19ος αι., / Φιλοξ.** (Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, Δαυίδ Αντωνίου)
4. ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ** (Λουκία Δρούλια)
5. ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ, 1450-1830** (Ευγενία Δρακοπούλου)
6. ΑΡΧΕΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ & ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ** (Ευρυδίκη Σιφναίου, Ευδοκία Ολυμπίτου)
7. ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑΣ** (Γιώργος Τόλιας)
8. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ (Άννα Ταμπάκη)
9. ΑΡΧΕΙΟ ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ** (Δημήτρης Δημητρόπουλος)
10. ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΡΑΛΔΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ** (Λεωνίδας Καλλιβεράκης)
11. ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ (Ευθύμιος Νικολαΐδης)
12. ΑΡΧΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΣ (Κατερίνα Δέδε)
13. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ (Σπύρος Ασδραχάς, Ομότιμος διευθυντής, Γιάννης Γιαννουλόπουλος, Καθηγητής Παν/μίου, Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, Διευθυντής ερευνών)

* Στο πλαίσιο του Προγράμματος ΕΠΑΝ, "Αριστεία σε Ερευνητικά Ινστιτούτα Γ.Γ.Ε.Τ. (2ος Κύκλος)".

** Στο πλαίσιο του Προγράμματος Κοινωνία της Πληροφορίας, "Πανδέκτης".